

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 20ής Ιανουαρίου 2022*

«Παράβαση κράτους μέλους – Κρατικές ενισχύσεις – Ενισχύσεις που κρίθηκαν παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά – Υποχρέωση ανάκτησης – Απόφαση του Δικαστηρίου με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση – Μη εκτέλεση – Μη τήρηση της υποχρέωσης ανάκτησης παράνομων και μη συμβατών ενισχύσεων – Οικονομικές κυρώσεις – Αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας – Χρηματική ποινή – Κατ' αποκοπήν ποσό – Ικανότητα πληρωμής – Στάθμιση των ψήφων του κράτους μέλους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο»

Στην υπόθεση C-51/20,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 29 Ιανουαρίου 2020,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους Α. Μπουχάγιαρ και Β. Stromsky,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον Κ. Μπόσκοβιτς και την Α. Σαμώνη-Ράντου,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο του πρώτου τμήματος, προεδρεύοντα του δεύτερου τμήματος, Ι. Ziemele, Τ. von Danwitz, Ρ. G. Xuereb και Α. Kumin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:
 - να αναγνωρίσει ότι, μη λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα εκτέλεσης της απόφασης που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 9 Νοεμβρίου 2017 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-481/16, μη δημοσιευθείσα, στο εξής: απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, EU:C:2017:845), η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει της απόφασης αυτής και του άρθρου 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ·
 - να διατάξει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή ημερήσια χρηματική ποινή ύψους 26 697,89 ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης στην εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, για την περίοδο από την ημέρα έκδοσης της απόφασης στην παρούσα υπόθεση μέχρι την ημέρα πλήρους εκτέλεσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση·
 - να διατάξει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή ένα κατ' αποκοπήν ποσό, το ύψος του οποίου προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό ενός ημερήσιου ποσού ύψους 3 709,23 ευρώ επί τον αριθμό των ημερών που θα έχουν παρέλθει από την ημέρα έκδοσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση μέχρι την ημέρα τερματισμού της παράβασης από το εν λόγω κράτος μέλος ή, εάν δεν έχει τερματιστεί η παράβαση, μέχρι την ημέρα κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση στην παρούσα υπόθεση, και
 - να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Το ιστορικό της διαφοράς

- 2 Στο πλαίσιο του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής της, η Ελληνική Δημοκρατία έθεσε σε εφαρμογή πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Η ΛΑΡΚΟ Γενική Μεταλλευτική & Μεταλλουργική ΑΕ (στο εξής: Λάρκο), ελληνική μεταλλευτική και μεταλλουργική εταιρία, συγκαταλέγεται μεταξύ των προς ιδιωτικοποίηση εταιριών. Η εταιρία αυτή ειδικεύεται στην εξόρυξη και επεξεργασία μεταλλεύματος λατερίτη, την εξόρυξη λιγνίτη και την παραγωγή σιδηρονικελίου και υποπροϊόντων του. Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν τη διερεύνηση, την ανάπτυξη, την εκμετάλλευση ορυχείων/λατομείων, την τήξη και την εμπορία των προϊόντων της σε παγκόσμια κλίμακα.
- 3 Τον Μάρτιο του 2012 το Ταμείο Αξιοποίησης της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου, εταιρία συσταθείσα προκειμένου να διαχειριστεί τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων, ενημέρωσε την Επιτροπή για το σχέδιο ιδιωτικοποίησης της Λάρκο.
- 4 Στη συνέχεια, η Επιτροπή προέβη σε προκαταρκτική εξέταση του εν λόγω σχεδίου, προκειμένου να εξακριβώσει ότι αυτό δεν περιλαμβάνει στοιχεία κρατικής ενίσχυσης.
- 5 Η Επιτροπή απέστειλε ερωτηματολόγιο στις ελληνικές αρχές. Από τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο αυτό, οι οποίες περιήλθαν στην Επιτροπή στις 16 Μαρτίου 2012, προκύπτει ρητώς ότι η Λάρκο είχε ήδη επωφεληθεί από ενισχύσεις εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου. Ακολούθως, η Επιτροπή ζήτησε συμπληρωματικές πληροφορίες, με ηλεκτρονικές επιστολές της 18ης Απριλίου 2012, της 24ης Απριλίου 2012, της 5ης Ιουλίου 2012, της 22ας Αυγούστου 2012 και της 7ης Δεκεμβρίου 2012 και με επιστολές της 4ης Μαΐου 2012 και της

- 14ης Ιανουαρίου 2013, στις οποίες οι ελληνικές αρχές απάντησαν στις 20 Απριλίου 2012, στις 26 Απριλίου 2012, στις 3 Οκτωβρίου 2012, στις 13 Νοεμβρίου 2012, στις 15 Νοεμβρίου 2012, στις 7 Δεκεμβρίου 2012, στις 24 Δεκεμβρίου 2012 και στις 18 Ιανουαρίου 2013. Πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και εκπροσώπων των ελληνικών αρχών στις 30 Απριλίου 2012 και στις 11 Σεπτεμβρίου 2012 στην Αθήνα (Ελλάδα) και στις 25 Ιανουαρίου 2013 στις Βρυξέλλες (Βέλγιο).
- 6 Με επιστολή της 6ης Μαρτίου 2013, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Ελληνική Δημοκρατία την απόφασή της να κινηθεί την επίσημη διαδικασία έρευνας κατά το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ σχετικά με διάφορα μέτρα, όπως κρατικές εγγυήσεις υπέρ της Λάρκο για τα έτη 2008, 2010 και 2011, αύξηση κεφαλαίου το 2009, συμφωνία διευθέτησης χρέους υπογραφείσα το 1998 ή ακόμη την παροχή της δυνατότητας κατάθεσης εγγυητικών επιστολών ύψους 1,5 εκατομμυρίου ευρώ αντί της καταβολής φορολογικού προστίμου ύψους 190 εκατομμυρίων ευρώ.
 - 7 Η Επιτροπή κάλεσε, εν συνεχεία, τις ελληνικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους τρίτους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί των μέτρων αυτών.
 - 8 Η Επιτροπή έλαβε μόνον τις παρατηρήσεις των ελληνικών αρχών, στις 30 Απριλίου 2013.
 - 9 Στις 27 Μαρτίου 2014 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2014/539/ΕΕ σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.34572 (13/C) (ex 13/NN) που χορήγησε η Ελλάδα προς τη ΛΑΡΚΟ Γενική Μεταλλευτική & Μεταλλουργική Εταιρεία ΑΕ (ΕΕ 2014, L 254, σ. 24), της οποίας το διατακτικό ορίζει, στα άρθρα 2 έως 5, ότι τα επίμαχα μέτρα συνιστούν ενισχύσεις παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά, ότι οι ενισχύσεις αυτές πρέπει να ανακτηθούν από τη Λάρκο και ότι πρέπει να παρασχεθούν πληροφορίες στην Επιτροπή όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί ή πρόκειται να ληφθούν για τη συμμόρφωση με την εν λόγω απόφαση.
 - 10 Επιπλέον, δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε γνωστοποιήσει στην Επιτροπή την πρόθεσή της να προβεί στην πώληση ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο μέσω δύο χωριστών διαγωνισμών, η Επιτροπή εξέδωσε, την ίδια ημέρα, την απόφαση σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.37954 (2013/N), περί της ως άνω πώλησης (στο εξής: απόφαση περί της πώλησης ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο). Με τη δεύτερη αυτή απόφαση, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία, οι δύο διαγωνισμοί θα διενεργούνταν, αντιστοίχως, από το Ελληνικό Δημόσιο και από τη Λάρκο, υπό την ιδιότητα των κυρίων των στοιχείων ενεργητικού τα οποία αφορούσε καθένας από τους διαγωνισμούς αυτούς. Ειδικότερα, ο πρώτος διαγωνισμός αφορούσε το μεταλλουργικό εργοστάσιο της Λάρυμνας (Ελλάδα) και ποσοστό 40 % των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης του μεταλλεύματος λατερίτη των ορυχείων του Αγίου Ιωάννου (Ελλάδα), ενώ ο δεύτερος είχε ως αντικείμενο την πώληση ποσοστού 73 % των δικαιωμάτων εξόρυξης λατερίτη στην Εύβοια (Ελλάδα) και του συνόλου των δικαιωμάτων εξόρυξης λατερίτη στην Καστοριά (Ελλάδα). Κατόπιν της ολοκλήρωσης των δύο διαγωνισμών και ανεξαρτήτως των αποτελεσμάτων τους, η Λάρκο θα κηρυσσόταν σε πτώχευση σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τα στοιχεία του ενεργητικού της θα μεταβιβάζονταν στο πλαίσιο της διαδικασίας εκκαθάρισης.
 - 11 Έχοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή έκρινε, με την απόφαση περί της πώλησης ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο, ότι, εφόσον τηρούνταν ορισμένες διατάξεις και προϋποθέσεις, η εν λόγω μεταβίβαση, πρώτον, δεν συνιστά κρατική ενίσχυση και, δεύτερον, δεν συνεπάγεται οικονομική συνέχεια μεταξύ της Λάρκο και του κυρίου ή των κυρίων των στοιχείων

- του ενεργητικού που θα μεταβιβασθούν. Η Επιτροπή έκρινε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, το ζήτημα της ανάκτησης των παράνομων και μη συμβατών κρατικών ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί στη Λάρκο δεν θα αφορά τους αγοραστές των προς πώληση στοιχείων του ενεργητικού.
- 12 Η δίμηνη προθεσμία που είχε ταχθεί στην Ελληνική Δημοκρατία με το άρθρο 5 της απόφασης 2014/539, προκειμένου να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τα ληφθέντα μέτρα για την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων, εξέπνευσε στις 28 Μαΐου 2014, χωρίς να περιέλθουν πληροφορίες στην Επιτροπή.
 - 13 Με επιστολή της 23ης Ιουνίου 2014, η Επιτροπή υπενθύμισε στις ελληνικές αρχές τις υποχρεώσεις τους εκ της αποφάσεως 2014/539 και ζήτησε από αυτές να την ενημερώσουν, εντός 20 εργάσιμων ημερών, σχετικά με τους όρους εφαρμογής της απόφασης αυτής. Οι ελληνικές αρχές απάντησαν, με ηλεκτρονική επιστολή της 18ης Ιουλίου 2014, ότι δεν ήταν σε θέση να παράσχουν στοιχεία στην Επιτροπή εντός της προθεσμίας αυτής.
 - 14 Επιπλέον, η Επιτροπή υπενθύμισε στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ήταν υποχρεωμένη να τηρήσει την τετράμηνη προθεσμία του άρθρου 4, παράγραφος 2, της απόφασης 2014/539. Η προθεσμία αυτή, όμως, εξέπνευσε στις 28 Ιουλίου 2014, χωρίς η Επιτροπή να λάβει στοιχεία περί της εφαρμογής της εν λόγω απόφασης.
 - 15 Με επιστολές της 6ης Οκτωβρίου 2014 και της 18ης Δεκεμβρίου 2015, η Επιτροπή κάλεσε το κράτος μέλος αυτό να της παράσχει τα εν λόγω στοιχεία και να μεριμνήσει για τη διεξαγωγή συνάντησης με αντικείμενο τη διαδικασία ανάκτησης των επίμαχων ενισχύσεων. Ωστόσο, το εν λόγω κράτος μέλος δεν απάντησε στις επιστολές αυτές. Κατά τη διάρκεια συνάντησης που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα μεταξύ της Επιτροπής και των ελληνικών αρχών, οι τελευταίες δεν προέβαλαν κανένα επιχειρήμα δυνάμενο να δικαιολογήσει τη μη λήψη μέτρων εκτέλεσης της απόφασης 2014/539.
 - 16 Στις 2 Σεπτεμβρίου 2016 η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από την απόφαση 2014/539, άσκησε κατ' αυτής, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, προσφυγή λόγω παραβάσεως, ζητώντας να αναγνωρισθεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν είχε λάβει, εντός των ταχθεισών προθεσμιών, όλα τα απαραίτητα μέτρα για να συμμορφωθεί προς την ως άνω απόφαση ή ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν είχε ενημερώσει επαρκώς την Επιτροπή για τα ληφθέντα μέτρα, κατά παράβαση των οριζόμενων στο άρθρο 5 της απόφασης αυτής.
 - 17 Στις 9 Νοεμβρίου 2017, με την απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε λάβει, εντός των ταχθεισών προθεσμιών, όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης 2014/539 και δεν είχε ενημερώσει την Επιτροπή για τα ληφθέντα κατ' εφαρμογήν της απόφασης αυτής μέτρα.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 18 Μετά την έκδοση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, η Επιτροπή απέστειλε στις ελληνικές αρχές στις 15 Νοεμβρίου 2017 επιστολή με την οποία ρωτούσε σχετικά με την πορεία ανάκτησης των παράνομων και μη συμβατών με την εσωτερική αγορά ενισχύσεων και η οποία έμεινε δίχως απάντηση από τις ελληνικές αρχές.

- 19 Στις 13 Νοεμβρίου 2018, με επιστολή προς τον Έλληνα Υπουργό Οικονομικών, η Επιτροπή ζήτησε πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο της διαδικασίας ανάκτησης των επίμαχων ενισχύσεων και επισήμανε ότι ενδέχεται να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως βάσει του άρθρου 260 ΣΛΕΕ. Η επιστολή αυτή έμεινε επίσης αναπάντητη.
- 20 Στις 25 Ιανουαρίου 2019 η Επιτροπή, διαπιστώνοντας ότι η απόφαση 2014/539 δεν είχε ακόμη εκτελεστεί, απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελληνική Δημοκρατία σύμφωνα με το άρθρο 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, καλώντας την να υποβάλει τις παρατηρήσεις της εντός δύο μηνών.
- 21 Στις 29 Μαρτίου 2019 το εν λόγω κράτος μέλος απάντησε στην προειδοποιητική επιστολή εκθέτοντας, μεταξύ άλλων, τις δυσχέρειες που αντιμετώπισε και δηλώνοντας τη βούλησή του να συνεργαστεί.
- 22 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Οι εξελίξεις κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας

- 23 Στις 14 Φεβρουαρίου 2020 η Ελληνική Δημοκρατία εξέδωσε τον νόμο 4664/2020. Το άρθρο 21 του νόμου αυτού προβλέπει την υπαγωγή της Λάρκο σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης, η οποία θα οδηγούσε, μέσω σύντομης και απλουστευμένης διαδικασίας, στην εκκαθάριση της εν λόγω εταιρίας (στο εξής: ειδική διαχείριση).
- 24 Μετά από αίτηση του ως άνω κράτους μέλους, ενεργούντος ως πιστωτή της Λάρκο, το Μονομελές Εφετείο Αθηνών (Ελλάδα), με την απόφαση 1407/2020 της 28ης Φεβρουαρίου 2020, έθεσε τη Λάρκο υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης, χωρίς διακοπή της λειτουργίας της εταιρίας. Με την ίδια απόφαση, το εν λόγω δικαστήριο διόρισε ειδικό διαχειριστή με την εντολή να διενεργήσει απογραφή του συνόλου του ενεργητικού και του παθητικού της εταιρίας και να προβεί σε διενέργεια δημόσιου πλειοδοτικού διαγωνισμού για την εκποίηση του ενεργητικού της.
- 25 Στις 13 Μαρτίου 2020 οι ελληνικές αρχές, αφενός, κάλεσαν τη Λάρκο να καταβάλει, εντός τριάντα ημερολογιακών ημερών, το ποσό που αντιστοιχούσε στις ενισχύσεις οι οποίες κρίθηκαν παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά, μετά των αναλογούντων τόκων, και, αφετέρου, ενημέρωσαν την Επιτροπή για το καθεστώς ειδικής διαχείρισης που εφαρμοζόταν επί της Λάρκο.
- 26 Στις 26 Μαρτίου 2020 το Δικαστήριο, με την απόφαση Λάρκο κατά Επιτροπής (C-244/18 P, EU:C:2020:238), δέχθηκε την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Λάρκο κατά της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της 1ης Φεβρουαρίου 2018, Λάρκο κατά Επιτροπής (T-423/14, EU:T:2018:57), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της εν λόγω εταιρίας με αίτημα την ακύρωση της απόφασης 2014/539. Το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου κατά το μέτρο που, με την απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το πρώτο σκέλος του προβληθέντος με την προσφυγή πρώτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά την εγγύηση την οποία χορήγησε το 2008 το Ελληνικό Δημόσιο στη Λάρκο για δάνειο ύψους 30 εκατομμυρίων ευρώ, χορηγηθέν στην εταιρία αυτή από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (στο εξής: μέτρο 2).
- 27 Κατόπιν της απόφασης του Δικαστηρίου, η Λάρκο διατύπωσε αντιρρήσεις κατά του ποσού της σχετικής με το μέτρο 2 ενίσχυσης το οποίο πρέπει να ανακτηθεί.

- 28 Στις 7 Απριλίου 2020 ο ειδικός διαχειριστής της Λάρκο απέστειλε προς την Ελληνική Δημοκρατία κλήση για διαιτητική επίλυση της διαφοράς σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του εργοστασίου της Λάρυμνας.
- 29 Με επιστολή της 27ης Απριλίου 2020, οι ελληνικές αρχές γνωστοποίησαν στην Επιτροπή τις αντιρρήσεις της Λάρκο σχετικά με το μέτρο 2, στις οποίες το εν λόγω θεσμικό όργανο απάντησε με επιστολή της 6ης Μαΐου 2020.
- 30 Στις 14 Μαΐου 2020 οι ελληνικές αρχές απέστειλαν επιστολή με την οποία ζητούσαν από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές την πλήρη ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων από τη Λάρκο.
- 31 Κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου για παροχή πληροφοριών βάσει του άρθρου 62, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η Ελληνική Δημοκρατία προσκόμισε έγγραφα σχετικά με την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων.
- 32 Από την απάντηση στο ως άνω αίτημα παροχής πληροφοριών προκύπτει, πρώτον, ότι στις 22 Μαρτίου 2021 η Λάρκο εξακολουθούσε να τελεί υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης, λαμβανομένων υπόψη του αναγκαίου χρόνου για την έκδοση της διαιτητικής απόφασης σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του εργοστασίου της Λάρυμνας και του γεγονότος ότι το καθεστώς ειδικής διαχείρισης προβλεπόταν να λήξει εντός δώδεκα μηνών από την ημερομηνία θέσης του σε εφαρμογή ή εντός εννέα μηνών από την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.
- 33 Δεύτερον, με την ως άνω διαιτητική απόφαση, η οποία εκδόθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2020 και διορθώθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2020, το διαιτητικό δικαστήριο αναγνώρισε το δικαίωμα κυριότητας του Ελληνικού Δημοσίου επί του μεταλλουργικού εργοστασίου και του μεταλλευτικού συγκροτήματος της Λάρυμνας. Η Λάρκο παρέμεινε ως μισθώτρια των εν λόγω στοιχείων του ενεργητικού του Ελληνικού Δημοσίου.
- 34 Τρίτον, κατόπιν της ίδιας διαιτητικής απόφασης, επικαιροποιήθηκαν οι προκηρύξεις των δύο διαγωνισμών που μνημονεύονται στη σκέψη 10 της παρούσας απόφασης, με τις οποίες η Ελληνική Δημοκρατία εκδήλωσε την πρόθεσή της να πωλήσει ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού της Λάρκο, και ο ειδικός διαχειριστής συνέταξε οριστική έκθεση απογραφής του συνόλου του ενεργητικού και του παθητικού της Λάρκο.
- 35 Τέταρτον, οι διαγωνισμοί αυτοί διεξήχθησαν παράλληλα και επρόκειτο να ολοκληρωθούν το αργότερο στις 8 Ιουλίου 2021.

Επί της παράβασης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 36 Κατά πρώτον, η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν έλαβε τα μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, δεδομένου ότι, πέντε και πλέον έτη μετά την έκδοση της απόφασης 2014/539 και δύο και πλέον έτη μετά τη δημοσίευση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, οι ελληνικές αρχές δεν έχουν ανακτήσει τις επίμαχες κρατικές ενισχύσεις από τη Λάρκο.

- 37 Κατά την Επιτροπή, οι ελληνικές αρχές, κατά παράβαση της απαίτησης περί άμεσης και πραγματικής εκτέλεσης της απόφασης 2014/539, δεν έλαβαν μέτρα για την ανάκτηση των ενισχύσεων αυτών παρά μόνο μετά τις 29 Ιανουαρίου 2020, ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής. Καταρχάς, ο νόμος 4664/2020, ο οποίος προβλέπει την υπαγωγή της Λάρκο σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης, εκδόθηκε μόλις στις 14 Φεβρουαρίου 2020. Περαιτέρω, η υπαγωγή της Λάρκο στο καθεστώς ειδικής διαχείρισης πραγματοποιήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2020. Τέλος, οι ελληνικές αρχές κάλεσαν στις 13 Μαρτίου 2020 τη Λάρκο να επιστρέψει, εντός τριάντα ημερών, το αντιστοιχούν στις ενισχύσεις αυτές ποσό.
- 38 Όσον αφορά το καθεστώς ειδικής διαχείρισης της Λάρκο, η Επιτροπή επισημαίνει, πρώτον, ότι το άρθρο 21, παράγραφος 4, του νόμου 4664/2020 ορίζει ότι η εταιρία αυτή μπορεί να λάβει κρατική επιχορήγηση προς κάλυψη των δαπανών για την εκπλήρωση της διαδικασίας της ειδικής διαχείρισης. Κατά την Επιτροπή, οι λειτουργικές ενισχύσεις υπέρ της Λάρκο τις οποίες προβλέπει η διάταξη αυτή και οι οποίες αποσκοπούν στην απαλλαγή της εταιρίας από έξοδα που θα έπρεπε κανονικά να επωμισθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχείρισής της ή των συνήθων δραστηριοτήτων της αποτελούν μια ιδιαιτέρως βλαπτική για τον ανταγωνισμό κατηγορία ενισχύσεων. Εν προκειμένω, οι ελληνικές αρχές έχουν ήδη χορηγήσει στη Λάρκο λειτουργικές ενισχύσεις στο πλαίσιο της ειδικής διαχείρισης.
- 39 Δεύτερον, η Επιτροπή εκτιμά ότι η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε να κινήσει διαδικασία αφερεγγυότητας κατά της Λάρκο και να εγγράψει την απαίτηση σχετικά με την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων στον πίνακα κατάταξης των πιστωτών εντός της τετράμηνης προθεσμίας του άρθρου 4 της απόφασης 2014/539. Κατόπιν της εγγραφής αυτής έπρεπε να ακολουθήσει είτε η ανάκτηση του συνολικού ποσού των ενισχύσεων είτε η εκκαθάριση του αποδέκτη και η οριστική παύση των δραστηριοτήτων του.
- 40 Εν προκειμένω, όμως, η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει εγγράψει την απαίτηση σχετικά με την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων στον πίνακα κατάταξης των πιστωτών. Δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 9, του νόμου 4664/2020, τέτοια επίσημη εγγραφή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά τη μεταβίβαση των στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο στον πλειοδότη, αφού ολοκληρωθεί ο πλειοδοτικός διαγωνισμός για την πώληση των στοιχείων αυτών.
- 41 Κατά την Επιτροπή, ακόμη και αν η απαίτηση της Ελληνικής Δημοκρατίας σχετικά με την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων εγγραφεί επισήμως στον πίνακα κατάταξης πιστωτών μετά τη μεταβίβαση των στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο, όπως προβλέπει το καθεστώς ειδικής διαχείρισης, η απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση θα μπορεί να εκτελεστεί πλήρως μόνο στην περίπτωση που το προϊόν της ρευστοποίησης θα επαρκεί για την ανάκτηση του συνολικού ποσού των επίμαχων ενισχύσεων. Σε αντίθετη περίπτωση, μόνον η εκκαθάριση και η οριστική παύση των δραστηριοτήτων της Λάρκο θα είναι δυνατόν να διασφαλίσουν την πλήρη εκτέλεση της απόφασης αυτής.
- 42 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να ενημερώσει την Επιτροπή, το θεσμικό όργανο υποστηρίζει ότι οι αρχές του εν λόγω κράτους μέλους δεν γνωστοποίησαν, εντός των ταχθεισών προθεσμιών, στοιχεία που να καθιστούν δυνατό να ελεγχθεί η ορθότητα του υπολογισμού του ποσού των προς ανάκτηση ενισχύσεων.
- 43 Επομένως, οι αρχές αυτές δεν έχουν εκτελέσει την απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση.

- 44 Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί άνευ σημασίας για την υπό κρίση υπόθεση το γεγονός ότι, κατόπιν της απόφασης της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής (C-244/18 P, EU:C:2020:238), εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου η προσφυγή της Λάρκο με αίτημα την ακύρωση της απόφασης 2014/539. Υποστηρίζει ότι η διαδικασία του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως είναι αυτοτελής σε σχέση με τη διαδικασία του άρθρου 263 ΣΛΕΕ. Το θεσμικό όργανο διευκρινίζει ότι, με την ως άνω απόφαση, το Δικαστήριο αναίρεσε μεν εν μέρει την απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2018, Λάρκο κατά Επιτροπής (T-423/14, EU:T:2018:57), αλλά δεν ακύρωσε την απόφαση 2014/539, η οποία παραμένει πλήρως εκτελεστή. Ως εκ τούτου, η Ελληνική Δημοκρατία υποχρεούται να εκτελέσει την απόφαση 2014/539 στο σύνολό της.
- 45 Αμυνόμενη, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει, κατά πρώτον, ότι οι ελληνικές αρχές έλαβαν σειρά μέτρων που συνιστούν ουσιώδη πρόοδο στην εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση. Ειδικότερα, λόγω των οικονομικών δυσχερειών της Λάρκο, οι ελληνικές αρχές προέβλεψαν στις 14 Φεβρουαρίου 2020 την υπαγωγή της Λάρκο σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης, στο οποίο η εταιρία αυτή υπήχθη στις 28 Φεβρουαρίου 2020 και το οποίο επρόκειτο να λήξει εντός δώδεκα μηνών από την ημερομηνία έναρξής του ή εντός εννέα μηνών από την έκδοση της διαιτητικής απόφασης επί της διαφοράς σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του εργοστασίου της Λάρυμνας.
- 46 Πρώτον, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, σε σχέση με την κοινή πτωχευτική διαδικασία και την ειδική διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο 4307/2014, η ειδική διαχείριση συνιστά ιδιαίτερη διαδικασία αφερεγγυότητας, στο πλαίσιο της οποίας ο ειδικός διαχειριστής προβαίνει ταχέως στην πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της οικείας επιχείρησης και διοργανώνει δημόσιο πλειοδοτικό διαγωνισμό κατά τρόπο ώστε να αποφευχθεί η απαξίωση των στοιχείων του ενεργητικού.
- 47 Είναι ακριβές ότι η υπαγωγή της Λάρκο σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης δεν συνεπάγεται την άμεση διακοπή των δραστηριοτήτων της. Η διατήρηση, όμως, της λειτουργίας του εργοστασίου της Λάρυμνας θεωρήθηκε απαραίτητη προκειμένου, αφενός, να μεγιστοποιηθεί το τίμημα για τα στοιχεία του ενεργητικού της Λάρκο και, αφετέρου, να εξασφαλιστεί η συνέχιση της παραγωγής νικελίου στην Ελλάδα, η οποία είναι ιδιαιτέρως σημαντική τόσο για την ελληνική όσο και για την ευρωπαϊκή οικονομία.
- 48 Επιπλέον, το ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει, κατά το εθνικό δίκαιο, τη δυνατότητα να παράσχει κρατικές επιχορηγήσεις ώστε να εξασφαλιστεί η κάλυψη των αναγκαίων δαπανών για την εκπλήρωση της ειδικής διαχείρισης, καθώς και των λειτουργικών δαπανών για τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης μέχρι το πέρας της ειδικής διαχείρισης. Ωστόσο, τα τυχόν καταβληθέντα στο πλαίσιο αυτό ποσά πρέπει να προαφαιρεθούν από το τίμημα που θα προκύψει από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού και να επιστραφούν στο Δημόσιο, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι λοιπές απαιτήσεις που έχουν εγγραφεί στον πίνακα κατάταξης των πιστωτών.
- 49 Δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, εντός πέντε ημερών από την κατακύρωση του διαγωνισμού, ο ειδικός διαχειριστής πρέπει να προβεί σε πρόσκληση οριστικής αναγγελίας απαιτήσεων των πιστωτών και στη συνέχεια να καταρτίσει τον οριστικό πίνακα κατάταξης των πιστωτών. Όσον αφορά, ειδικότερα, το χρονικό σημείο κατά το οποίο πραγματοποιείται η εγγραφή στον πίνακα κατάταξης των πιστωτών, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, σε αντίθεση με την κοινή πτωχευτική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας η εγγραφή στον πίνακα κατάταξης των πιστωτών προηγείται της εκκαθάρισης της επιχείρησης, στη διαδικασία ειδικής

διαχείρισης η εγγραφή αυτή έπεται της πώλησης των στοιχείων του ενεργητικού της οικείας εταιρίας. Κατά παρέκκλιση από τις ισχύουσες γενικές διατάξεις, οι απαιτήσεις του Δημοσίου για την επιστροφή των παράνομων και μη συμβατών ενισχύσεων προηγούνται κάθε γενικού ή ειδικού προνομίου των λοιπών πιστωτών.

- 50 Τρίτον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η οριστική παύση των δραστηριοτήτων της Λάρκο θα επέλθει με την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της εταιρίας αυτής, οπότε θα διασφαλιστεί η απουσία οικονομικής συνέχειας και η αποτροπή της στρέβλωσης του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Επομένως, η υπαγωγή της Λάρκο σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης συνιστά μια μη αναστρέψιμη διαδικασία η οποία οδηγεί στην εκκαθάριση της εταιρίας αυτής και στην οριστική παύση των δραστηριοτήτων της. Εν πάση περιπτώσει, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, σε περίπτωση που δεν τελεσφορήσει ο δημόσιος διαγωνισμός, η Λάρκο θα υπαχθεί σε πτώχευση και τα στοιχεία του ενεργητικού της θα εκκαθαριστούν κατά την κοινή πτωχευτική διαδικασία. Το ατελέσφορο του εν λόγω διαγωνισμού θα πρέπει να διαπιστωθεί εάν, κατά τη διάρκεια της ειδικής διαχείρισης, δεν έχει πωληθεί το 75 % των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης αυτής.
- 51 Κατά τα λοιπά, η Ελληνική Δημοκρατία δεν αμφισβητεί ότι η απόφαση 2014/539 παραμένει πλήρως εκτελεστή μετά την έκδοση της απόφασης της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής (C-244/18 P, EU:C:2020:238). Ωστόσο, κατά το εν λόγω κράτος μέλος, η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της σχετικά με την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων, θεωρεί ότι, όταν εκκρεμεί προσφυγή κατά απόφασης ανάκτησης, η προσωρινή εκτέλεση της απόφασης αυτής μπορεί να διασφαλιστεί, για παράδειγμα, μέσω της καταβολής, από τον αποδέκτη της ενίσχυσης, ολόκληρου του προς ανάκτηση ποσού σε λογαριασμό μεσεγγύησης.
- 52 Κατά δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, με την από 13 Μαρτίου 2020 επιστολή της, ενημέρωσε την Επιτροπή για το σύνολο των μέτρων που ελήφθησαν με σκοπό την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων. Στις 14 Μαΐου 2020 έδωσε εντολή για την ανάκτηση του συνολικού ποσού των ενισχύσεων αυτών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 53 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι η προσφυγή ακυρώσεως την οποία άσκησε η Λάρκο κατά της απόφασης 2014/539, και η οποία οδήγησε στην έκδοση της απόφασης της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής (C-244/18 P, EU:C:2020:238), δεν επηρεάζει τον εκτελεστό χαρακτήρα της απόφασης 2014/539 και, κατά συνέπεια, την υπό κρίση διαφορά. Πράγματι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως προκύπτει από το άρθρο 278 ΣΛΕΕ, ελλείψει αντίθετης απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου, μια προσφυγή ακυρώσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Επομένως, καταρχήν, η άσκηση προσφυγής ακυρώσεως δεν μεταβάλλει τον εκτελεστό χαρακτήρα της απόφασης της οποίας ζητείται η ακύρωση (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-63/14, EU:C:2015:458, σκέψη 47).
- 54 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της σχετικά με την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων, αναφέρει ότι, όταν εκκρεμεί προσφυγή κατά απόφασης ανάκτησης, η προσωρινή εκτέλεση της απόφασης αυτής μπορεί να διασφαλιστεί, για παράδειγμα, μέσω της καταβολής, από τον αποδέκτη της ενίσχυσης, του πλήρους ποσού ανάκτησης σε λογαριασμό μεσεγγύησης, αρκεί η επισήμανση ότι, εν προκειμένω, το ως άνω κράτος μέλος δεν προσκόμισε στοιχεία που να πιστοποιούν ότι πραγματοποιήθηκε τέτοια καταβολή.

- 55 Κατά κύριο λόγο, υπενθυμίζεται, κατά πρώτον, ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το κράτος μέλος το οποίο είναι αποδέκτης απόφασης με την οποία υποχρεούται να ανακτήσει παράνομες ενισχύσεις που κρίθηκαν μη συμβατές με την εσωτερική αγορά οφείλει, βάσει του άρθρου 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να λάβει όλα τα προσήκοντα μέτρα για να διασφαλίσει την εκτέλεση της απόφασης αυτής. Το κράτος μέλος πρέπει να ανακτήσει πράγματι τα οφειλόμενα ποσά προκειμένου να εξαλείψει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκλήθηκε από το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα το οποίο προέκυψε από τις ενισχύσεις αυτές (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 56 Συγκεκριμένα, η ανάκτηση παράνομης ενίσχυσης η οποία κρίθηκε μη συμβατή με την εσωτερική αγορά πρέπει να πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους διαδικασίες, εφόσον αυτές καθιστούν δυνατή την άμεση και ουσιαστική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Προς τούτο, τα οικεία κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν όλα τα μέτρα που προβλέπουν τα αντίστοιχα νομικά τους συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων, υπό την επιφύλαξη του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 69 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 57 Όσον αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες οι κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν παρανόμως και κρίθηκαν μη συμβατές με την εσωτερική αγορά πρέπει να ανακτηθούν από επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή τελούν σε κατάσταση πτώχευσης, υπενθυμίζεται ότι τέτοιες δυσκολίες δεν θίγουν την υποχρέωση ανάκτησης της ενίσχυσης. Επομένως, το κράτος μέλος υποχρεούται, κατά περίπτωση, να ζητήσει να τεθεί η εταιρία σε εκκαθάριση, να εγγράψει την απαίτησή του στο παθητικό της εταιρίας ή να λάβει οποιοδήποτε άλλο μέτρο το οποίο θα καταστήσει δυνατή την επιστροφή της ενίσχυσης (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-363/16, EU:C:2018:12, σκέψη 36).
- 58 Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση και η εξάλειψη της οφειλόμενης στις ενισχύσεις αυτές στρέβλωσης του ανταγωνισμού δύνανται, καταρχήν, να επιτευχθούν με την εγγραφή, στον πίνακα κατάταξης, των απαιτήσεων που αφορούν την επιστροφή των σχετικών ενισχύσεων (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-363/16, EU:C:2018:12, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι η εγγραφή αυτή συνεπάγεται εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης μόνον εάν, σε περίπτωση που οι κρατικές αρχές αδυνατούν να ανακτήσουν το συνολικό ποσό των ενισχύσεων, η πτωχευτική διαδικασία καταλήγει στην εκκαθάριση της επιχείρησης, δηλαδή στην οριστική παύση της δραστηριότητάς της, την οποία οι κρατικές αρχές μπορούν να προκαλέσουν υπό την ιδιότητά τους ως μετόχων ή πιστωτών (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-363/16, EU:C:2018:12, σκέψη 38).
- 60 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η οριστική παύση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης που έχει λάβει κρατική ενίσχυση επιβάλλεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η ανάκτηση του συνολικού ποσού της ενίσχυσης είναι αδύνατη κατά τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-363/16, EU:C:2018:12, σκέψη 39).
- 61 Επισημαίνεται επίσης, όσον αφορά τη διαδικασία λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ότι ως κρίσιμος χρόνος για την εκτίμηση του ζητήματος αν υπήρξε τέτοια παράβαση πρέπει να λογίζεται η ημερομηνία λήξης της προθεσμίας που τάχθηκε με την

προειδοποιητική επιστολή η οποία απεστάλη κατ' εφαρμογήν της ως άνω διάταξης (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 62 Εν προκειμένω, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 20 της παρούσας απόφασης, δεδομένου ότι στις 25 Ιανουαρίου 2019 η Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία προειδοποιητική επιστολή, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, κρίσιμος χρόνος, βάσει των προεκτεθέντων στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, είναι η ημερομηνία λήξης της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την επιστολή αυτή, ήτοι η 25η Μαρτίου 2019.
- 63 Είναι προφανές ότι, κατά την ημερομηνία αυτή, οι ελληνικές αρχές δεν είχαν εκπληρώσει την υποχρέωση ανάκτησης των επίμαχων ενισχύσεων.
- 64 Πράγματι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 23 έως 25, 45 και 52 της παρούσας απόφασης, οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν μέτρα για την ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων παρά μόνο μετά τις 29 Ιανουαρίου 2020, ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής. Συγκεκριμένα, πρώτον, ο νόμος 4664/2020 με τον οποίο θεσπίστηκε το καθεστώς ειδικής διαχείρισης εκδόθηκε στις 14 Φεβρουαρίου 2020, ήτοι σχεδόν ένα έτος μετά τη λήξη της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την προειδοποιητική επιστολή και σχεδόν έξι έτη μετά την ημερομηνία λήξης της αρχικής προθεσμίας εκτέλεσης της απόφασης 2014/539. Δεύτερον, δεν αμφισβητείται ότι η Ελληνική Δημοκρατία έθεσε τη Λάρκο υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης στις 28 Φεβρουαρίου 2020. Τρίτον, η πρόσκληση προς τη Λάρκο να επιστρέψει, εντός τριάντα ημερών, το αντιστοιχούν στις επίμαχες ενισχύσεις ποσό απεστάλη στις 13 Μαρτίου 2020. Τέλος, τέταρτον, στις 14 Μαΐου 2020 οι ελληνικές αρχές απέστειλαν στις ελληνικές φορολογικές αρχές επιστολή με την οποία ζήτησαν την πλήρη ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων από τη Λάρκο.
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί να υποστηρίξει βασίμως ότι, κατά την ημερομηνία λήξης της ταχθείσας με την προειδοποιητική επιστολή προθεσμίας, είχε λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή της διαδικασίας ανάκτησης των επίμαχων κρατικών ενισχύσεων.
- 66 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την παράλειψη ενημέρωσης της Επιτροπής, επισημαίνεται ότι, κατά την ημερομηνία λήξης της ταχθείσας με την επιστολή της 25ης Ιανουαρίου 2019 προθεσμίας, η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε παράσχει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 5 της απόφασης 2014/539.
- 67 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Επί των χρηματικών κυρώσεων

Επί της χρηματικής ποινής

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 68 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η παράβαση που προσάπτεται στην Ελληνική Δημοκρατία εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο εξέτασης των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο.
- 69 Προτείνει να επιβληθεί ως κύρωση για τη μη εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, μεταξύ άλλων, η καταβολή χρηματικής ποινής, επικαλούμενη την ανακοίνωσή της SEC(2005) 1658, της 12ης Δεκεμβρίου 2005, με τίτλο «Εφαρμογή του άρθρου [260 ΣΛΕΕ]» (ΕΕ 2007, C 126, σ. 15, στο εξής: ανακοίνωση του 2005), στην ανακοίνωσή της σχετικά με την τροποποίηση της μεθόδου υπολογισμού για τα κατ' αποκοπήν ποσά και τις ημερήσιες χρηματικές ποινές που προτείνει η Επιτροπή στις διαδικασίες επί παραβάσει ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2019, C 70, σ. 1), καθώς και την ανακοίνωσή της με τίτλο «Επικαιροποίηση των στοιχείων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπήν ποσού και των χρηματικών ποινών που προτείνονται από την Επιτροπή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε διαδικασίες επί παραβάσει» (ΕΕ 2019, C 309, σ. 1). Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τον μαθηματικό τύπο που παρατίθεται στην ανακοίνωση του 2005, η ημερήσια χρηματική ποινή ισούται με το γινόμενο του ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού, ύψους 3 116 ευρώ, πολλαπλασιαζόμενου επί τον συντελεστή σοβαρότητας, τον συντελεστή διάρκειας και τον συντελεστή «n».
- 70 Όσον αφορά τον συντελεστή σοβαρότητας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι παραβιασθείσες εν προκειμένω διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων είναι θεμελιώδους σημασίας. Το θεσμικό όργανο τονίζει το ζημιογόνο αποτέλεσμα που είχαν οι μη ανακτηθείσες παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά ενισχύσεις στην αγορά στην οποία η Λάρκο ασκεί τη δραστηριότητά της. Λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της αγοράς αυτής, η Επιτροπή φρονεί ότι το βλαπτικό αποτέλεσμα στον ανταγωνισμό από τις μη ανακτηθείσες ενισχύσεις έχει αντίκτυπο σε επιχειρήσεις όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα.
- 71 Ως προς τη συνδρομή επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων, η Επιτροπή, αφενός, εφιστά την προσοχή στις επαναλαμβανόμενες παραβάσεις εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και, αφετέρου, εκτιμά ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορεί να γίνει δεκτή καμία ελαφρυντική περίπτωση. Κατά συνέπεια, προτείνει να εφαρμοστεί συντελεστής σοβαρότητας 7 στην κλίμακα από το 1 έως το 20 την οποία προβλέπει η ανακοίνωση του 2005.
- 72 Όσον αφορά τη διάρκεια της παράβασης, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή αποφάσισε να προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση, ήτοι στις 27 Νοεμβρίου 2019, η διάρκεια της παράβασης, αφετηρία της οποίας ήταν η ημερομηνία έκδοσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, ήτοι η 9η Νοεμβρίου 2017, ανερχόταν σε είκοσι τέσσερις μήνες οπότε πρέπει να εφαρμοστεί συντελεστής διάρκειας 2,4 στην κλίμακα από το 1 έως το 3, την οποία επίσης προβλέπει η ως άνω ανακοίνωση.
- 73 Όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του καθού κράτους μέλους και, ειδικότερα, τον συντελεστή «n», η Επιτροπή επισημαίνει ότι, με την απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-93/17, EU:C:2018:903), το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατόπιν της μεταβολής του

συστήματος ψηφοφορίας στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 1η Απριλίου 2017, δεν μπορεί πλέον να λαμβάνεται υπόψη, για τους σκοπούς του συντελεστή «n», ο αριθμός των ψήφων του οικείου κράτους μέλους στο Συμβούλιο και ότι, ως κυριότερο στοιχείο, πρέπει να λαμβάνεται ως βάση το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) των κρατών μελών.

- 74 Πάντως, κατά την Επιτροπή, η θεσμική βαρύτητα του οικείου κράτους μέλους εντός της Ένωσης πρέπει να διατηρηθεί ως ουσιώδες στοιχείο κατά τον υπολογισμό του συντελεστή «n», προκειμένου να επιβάλλονται κυρώσεις οι οποίες είναι αναλογικές και, συγχρόνως, επαρκώς αποτρεπτικές. Κατά την άποψή της, η συνεκτίμηση μόνον του ΑΕγχΠ αυξάνει σημαντικά την απόκλιση του εν λόγω συντελεστή μεταξύ των κρατών μελών. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η μέθοδος υπολογισμού του συντελεστή «n» δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στη δημογραφική ή οικονομική βαρύτητα, αλλά και στο γεγονός ότι κάθε κράτος μέλος έχει εγγενή αξία στη θεσμική δομή της Ένωσης. Επομένως, προκειμένου να διατηρηθεί μια ισορροπία μεταξύ της ικανότητας πληρωμής και της θεσμικής βαρύτητας ενός κράτους μέλους εντός της Ένωσης, ο συντελεστής «n» πρέπει να υπολογίζεται με βάση, αφενός, το ΑΕγχΠ και, αφετέρου, τον αριθμό των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που κατανέμονται στο οικείο κράτος μέλος. Ως εκ τούτου, το θεσμικό όργανο εκτιμά ότι ο συντελεστής «n» πρέπει να καθοριστεί σε 0,51 για την Ελληνική Δημοκρατία.
- 75 Η χρήση, όμως, του ΑΕγχΠ και του αριθμού των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, χωρίς δυνατότητα προσαρμογής, θα οδηγούσε σε τιμή αναφοράς πολύ χαμηλότερη σε σχέση με την τιμή που προκύπτει από την εφαρμογή της παλαιάς μεθόδου υπολογισμού του συντελεστή «n». Επομένως, για τον υπολογισμό του ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού για τη χρηματική ποινή, η Επιτροπή προτείνει να χρησιμοποιηθεί συντελεστής προσαρμογής 4,5 προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ποσά των κυρώσεων που προτείνει η Επιτροπή στο Δικαστήριο θα παραμείνουν αναλογικά και επαρκώς αποτρεπτικά.
- 76 Τέλος, όσον αφορά την περιοδικότητα της χρηματικής ποινής, η Επιτροπή φρονεί ότι η ποινή αυτή πρέπει να είναι ημερήσια και όχι εξαμηνιαία. Εκτιμά ότι, εν προκειμένω, οι ημερήσιες χρηματικές ποινές δεν πρέπει να έχουν φθίνοντα χαρακτήρα.
- 77 Η Ελληνική Δημοκρατία αντιτάσσει ότι δεν συντρέχει λόγος επιβολής οικονομικών κυρώσεων στην υπό κρίση υπόθεση, διότι η ίδια η θέσπιση του νόμου 4664/2020 και η υπαγωγή της Λάρκο στο καθεστώς ειδικής διαχείρισης συνιστούν ουσιώδη πρόοδο. Επιπλέον, το κράτος μέλος υπογραμμίζει ότι το καθεστώς αυτό, στο σύνολό του, αποσκοπεί στην ταχεία διασφάλιση της εκκαθάρισης της Λάρκο, είτε διά της πώλησεως των στοιχείων του ενεργητικού της από τον ειδικό διαχειριστή κατά τρόπον ώστε να επιτευχθεί το υψηλότερο δυνατό τίμημα είτε, σε περίπτωση που η πώληση του 75 % των στοιχείων του ενεργητικού δεν πραγματοποιηθεί εντός δώδεκα μηνών, διά της υπαγωγής της στην κοινή πτωχευτική διαδικασία.
- 78 Η Ελληνική Δημοκρατία εκτιμά ότι, στην περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει παρά ταύτα να επιβληθεί χρηματική ποινή, το ποσό της χρηματικής ποινής που ζητεί η Επιτροπή δεν είναι προσαρμοσμένο στις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης και δεν είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας.
- 79 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παράβασης, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει, πρώτον, ότι πρέπει να συνεκτιμηθούν, αφενός, τα ληφθέντα στο στάδιο αυτό μέτρα και, αφετέρου, το γεγονός ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το προς ανάκτηση ποσό, μαζί με τους τόκους έως τις 14 Μαΐου 2020, ανέρχεται σε 160 εκατομμύρια ευρώ, ενώ στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-93/17, EU:C:2018:903), το προς ανάκτηση

ποσό ανερχόταν σε 670 εκατομμύρια ευρώ. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου που απαιτείται για την επίτευξη ουσιώδους προόδου στη διαδικασία εκκαθάρισης της Λάρκο, το εν λόγω κράτος μέλος ζητεί να καθοριστεί η χρηματική ποινή σε εξαμηνιαία βάση.

- 80 Δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι είναι απίθανο οι ενισχύσεις αυτές να είχαν σημαντικές επιπτώσεις στους όρους ανταγωνισμού εντός της Ένωσης και να προκάλεσαν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.
- 81 Τρίτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη επανάληψη της παραβατικής συμπεριφοράς του στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-93/17, EU:C:2018:903), οι ελληνικές αρχές έλαβαν τα αναγκαία μέτρα για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ανάκτησης προβαίνοντας στην εκκαθάριση των στοιχείων του ενεργητικού της εμπλεκόμενης εταιρίας.
- 82 Κατά συνέπεια, η Ελληνική Δημοκρατία εκτιμά ότι δεν ενδείκνυται να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση συντελεστής σοβαρότητας μεγαλύτερος του 1.
- 83 Ως προς τον συντελεστή διάρκειας, η Ελληνική Δημοκρατία φρονεί ότι ο συντελεστής αυτός δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερος του 1.
- 84 Τέλος, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής και, ειδικότερα, τον συντελεστή «n», η Ελληνική Δημοκρατία εκτιμά, όπως και η Επιτροπή, ότι, για τον υπολογισμό της τιμής του συντελεστή αυτού, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον η οικονομική, αλλά και η θεσμική βαρύτητα του οικείου κράτους μέλους εντός της Ένωσης. Επομένως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο αριθμός των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που κατανέμονται στο εν λόγω κράτος μέλος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 85 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι η διαδικασία του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ έχει ως σκοπό να παροτρύνει το μη συμμορφούμενο προς τις υποχρεώσεις του κράτος μέλος να εκτελέσει απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση και, ως εκ τούτου, να εξασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, καθώς και ότι τα προβλεπόμενα από τη διάταξη αυτή μέτρα, ήτοι η χρηματική ποινή και το κατ' αποκοπήν ποσό, επιδιώκουν αμφότερα τον ίδιο αυτό σκοπό [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 134 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 86 Υπενθυμίζεται, επίσης, ότι απόκειται στο Δικαστήριο να επιβάλλει, σε κάθε υπόθεση και ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της ενώπιόν του διαφοράς, καθώς και ανάλογα με τον βαθμό πειθούς και αποτροπής που κρίνει απαραίτητο, τις κατάλληλες χρηματικές κυρώσεις προκειμένου ιδίως να προλάβει την επανάληψη ανάλογων παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 107 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 87 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιβολή χρηματικής ποινής δικαιολογείται καταρχήν μόνον εφόσον, κατά τον χρόνο εξέτασης των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο, η παράβαση που συνίσταται στη μη εκτέλεση προηγούμενης απόφασης εξακολουθεί να υφίσταται

- [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 137 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 88 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν η παράβαση που προσάπτεται στο καθού εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο εξέτασης των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης υπόθεσης από το Δικαστήριο, πρέπει να εκτιμηθούν τα μέτρα τα οποία, κατά το καθού κράτος, ελήφθησαν μετά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε με την προειδοποιητική επιστολή (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-610/10, EU:C:2012:781, σκέψη 98, και της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-367/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:611, σκέψη 89).
- 89 Εν προκειμένω, η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει ότι το καθεστώς ειδικής διαχείρισης της Λάρκο δεν έχει λήξει και ότι οι δύο διαγωνισμοί με τους οποίους θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της Λάρκο επρόκειτο να ολοκληρωθούν στις 8 Ιουλίου 2021.
- 90 Αρκεί, ωστόσο, η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν απέδειξε ότι, κατά τον χρόνο εξέτασης των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης από το Δικαστήριο, είχε λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση.
- 91 Κατόπιν των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η παράβαση που προσάπτεται στην Ελληνική Δημοκρατία εξακολουθούσε να υφίσταται κατά τον χρόνο εξέτασης των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης από το Δικαστήριο.
- 92 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επιβολή στην Ελληνική Δημοκρατία χρηματικής ποινής συνιστά πρόσφορο οικονομικής φύσεως μέσο ώστε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να παύσει τη διαπιστωθείσα παράβαση και να εξασφαλίσει την πλήρη εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση.
- 93 Κατά πάγια νομολογία, η χρηματική ποινή πρέπει να είναι ανάλογη προς τον βαθμό πίεσης που απαιτείται ώστε το κράτος μέλος που δεν εκτέλεσε απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε παράβαση να μεταβάλει τη συμπεριφορά του και να παύσει την προσαπτόμενη συμπεριφορά [πρβλ. απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 147 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 94 Στο Δικαστήριο εναπόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει συναφώς, να καθορίζει το ύψος της χρηματικής ποινής κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο τόσο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση όσο και προς την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους [αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-610/10, EU:C:2012:781, σκέψη 118 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98, σκέψη 90 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 148 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 95 Οι προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρηματική ποινή δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και συνιστούν απλώς χρήσιμη βάση αναφοράς. Ομοίως, κατευθυντήριες γραμμές όπως οι περιεχόμενες στις ανακοινώσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο, αλλά συμβάλλουν

- στην εξασφάλιση της διαφάνειας, της προβλεψιμότητας και της ασφάλειας δικαίου στη δράση της Επιτροπής, όταν το όργανο αυτό διατυπώνει προτάσεις προς το Δικαστήριο. Ειδικότερα, στο πλαίσιο διαδικασίας βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η οποία αφορά εξακολούθηση της παράβασης κράτους μέλους παρά το γεγονός ότι η παράβαση διαπιστώθηκε με μια πρώτη απόφαση εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ ή του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει ελευθέρως χρηματική ποινή σε ύψος και με τη μορφή που ενδείκνυνται κατά την κρίση του προκειμένου να παρακινηθεί το κράτος μέλος αυτό να παύσει τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει από την ως άνω πρώτη απόφαση του Δικαστηρίου (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 119 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 96 Για τους σκοπούς του προσδιορισμού του ύψους της χρηματικής ποινής, τα βασικά κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να εξασφαλίζεται ο χαρακτήρας της ως μέτρου εξαναγκασμού με σκοπό την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης είναι, καταρχήν, η σοβαρότητα της παράβασης, η διάρκειά της και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους. Για την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ιδίως οι συνέπειες της μη εκτέλεσης επί των ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων, καθώς και ο βαθμός επείγοντος της συμμόρφωσης του οικείου κράτους μέλους προς τις υποχρεώσεις του [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 149 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 97 Κατά πρώτον, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παράβασης, τονίζεται ο θεμελιώδης χαρακτήρας των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 150 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 98 Πράγματι, οι κανόνες στους οποίους στηρίζονται τόσο η απόφαση 2014/539 όσο και η απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση συνιστούν έκφραση του σκοπού της εγκαθίδρυσης της εσωτερικής αγοράς, ήτοι μιας από τις ουσιώδεις αποστολές που ανατίθενται στην Ένωση δυνάμει τόσο του άρθρου 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ όσο και του πρωτοκόλλου (αριθ. 27) σχετικά με την εσωτερική αγορά και τον ανταγωνισμό, το οποίο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 51 ΣΕΕ, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των Συνθηκών και ορίζει ότι η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει σύστημα που αποτρέπει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού.
- 99 Η σπουδαιότητα των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που δεν τηρήθηκαν εν προκειμένω έγκειται ιδίως στο γεγονός ότι, με την επιστροφή των ενισχύσεων οι οποίες κρίθηκαν παράνομες και μη συμβατές προς την εσωτερική αγορά, εξαλείφεται η στρέβλωση του ανταγωνισμού που οφειλόταν στο απορρέον από τη χορήγησή τους ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και ότι, με την επιστροφή τους, ο αποδέκτης τους χάνει το πλεονέκτημα το οποίο διέθετε έναντι των ανταγωνιστών του στην αγορά [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 151 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 100 Όσον αφορά την παράβαση που διαπιστώθηκε στην υπό κρίση υπόθεση, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι η Ελληνική Δημοκρατία, παρά το γεγονός ότι έλαβε μέτρα για την ανάκτηση των επίμαχων κρατικών ενισχύσεων, εντούτοις δεν ανέκτησε τις επίμαχες ενισχύσεις στο σύνολό τους. Πάντως, υπό το πρίσμα του υπομνησθέντος στη σκέψη 94 της παρούσας απόφασης κανόνα ότι η χρηματική ποινή πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις περιστάσεις και ανάλογη προς τη

διαπιστωθείσα παράβαση, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, μολονότι η Λάρκο παρέμεινε ως μισθώτρια του μεταλλουργικού εργοστασίου και του μεταλλευτικού συγκροτήματος της Λάρυμνας, κατόπιν της διαιτητικής απόφασης που εκδόθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2020 και διορθώθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2020, το διαιτητικό δικαστήριο αναγνώρισε το δικαίωμα κυριότητας του Ελληνικού Δημοσίου επί των περιουσιακών αυτών στοιχείων.

- 101 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί το σημαντικό ύψος του ποσού της ενίσχυσης που δεν έχει ανακτηθεί. Συγκεκριμένα, το ποσό αυτό, πλέον τόκων, ανερχόταν, στις 14 Μαΐου 2020, σε 160 εκατομμύρια ευρώ.
- 102 Τρίτον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η αγορά στην οποία η Λάρκο ασκεί τη δραστηριότητά της, ιδίως η αγορά σιδηρονικελίου, είναι διασυνοριακή. Κατά συνέπεια, οι μη ανακτηθείσες παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά ενισχύσεις έχουν ζημιολόγο αποτέλεσμα στην αγορά, το οποίο δεν περιορίζεται στο έδαφος της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- 103 Τέλος, διαπιστώνεται η επανάληψη της παραβατικής συμπεριφοράς του κράτους μέλους αυτού στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Πράγματι, η Ελληνική Δημοκρατία καταδικάστηκε, αφενός, στο πλαίσιο προσφυγών δυνάμει του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ λόγω μη εκτέλεσης αποφάσεων ανάκτησης ενισχύσεων, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-354/10, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:109), της 28ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-485/10, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:395), της 17ης Οκτωβρίου 2013, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-263/12, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:673), της 9ης Νοεμβρίου 2017, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-481/16, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:845), και της 17ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-363/16, EU:C:2018:12), καθώς και, αφετέρου, στο πλαίσιο προσφυγής δυνάμει του άρθρου 228, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 7ης Ιουλίου 2009, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-369/07, EU:C:2009:428).
- 104 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, η παράβαση των κανόνων της Συνθήκης ΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων είναι βαρύνουσα σημασίας.
- 105 Κατά δεύτερον, η διάρκεια της παράβασης πρέπει να υπολογίζεται με βάση τον χρόνο κατά τον οποίο το Δικαστήριο εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά και όχι τον χρόνο άσκησης της προσφυγής της Επιτροπής [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλία (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 156 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 106 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπόρεσε να αποδείξει ότι έχει παύσει η παράβαση της υποχρέωσής της να εκτελέσει πλήρως την απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η παράβαση της υποχρέωσης πλήρους εκτέλεσης εξακολουθεί να υφίσταται πλέον των τεσσάρων ετών από την ημερομηνία δημοσίευσης της εν λόγω απόφασης και, επομένως, η διάρκειά της είναι σημαντική.
- 107 Κατά τρίτον, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πρόσφατη εξέλιξη του ΑΕγχΠ του κράτους μέλους αυτού, ως έχει κατά τον χρόνο της εξέτασης των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο [αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-610/10, EU:C:2012:781, σκέψη 131, της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλία (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 158 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της

25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

- 108 Προκειμένου να διασφαλιστεί ο αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας των κυρώσεων, η Επιτροπή προτείνει να ληφθεί υπόψη, εκτός από το ΑΕγχΠ του οικείου κράτους μέλους, και η θεσμική βαρύτητά του εντός της Ένωσης, η οποία εκφράζεται με τον αριθμό των ψήφων που διαθέτει το εν λόγω κράτος μέλος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το θεσμικό όργανο εκτιμά επίσης ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί συντελεστής προσαρμογής 4,5 προκειμένου να διασφαλιστεί ο αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας των κυρώσεων.
- 109 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 95 της παρούσας απόφασης, οι προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρηματική ποινή δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και συνιστούν απλώς χρήσιμη βάση αναφοράς.
- 110 Πράγματι, οι μαθηματικές μεταβλητές που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για τον υπολογισμό του ύψους χρηματικής ποινής, ως ενδεικτικοί κανόνες οι οποίοι ορίζουν τις κατευθυντήριες γραμμές που προτίθεται να εφαρμόζει η Επιτροπή, συμβάλλουν στην εξασφάλιση της διαφάνειας, της προβλεψιμότητας και της ασφάλειας δικαίου στη δράση της, καθώς και του αναλογικού χαρακτήρα του ύψους των χρηματικών ποινών που σκοπεύει να προτείνει (πρβλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-387/97, EU:C:2000:356, σκέψεις 86 και 87).
- 111 Στο πλαίσιο αυτό, αφενός, από τη νομολογία που είναι μεταγενέστερη της 1ης Απριλίου 2017, ημερομηνία από την οποία δεν ισχύει πλέον το παλαιό σύστημα των σταθμισμένων ψήφων που καθόριζε τον αριθμό των ψήφων των κρατών μελών στο Συμβούλιο, προκύπτει ότι το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη, για τους σκοπούς της εκτίμησης της ικανότητας πληρωμής του οικείου κράτους μέλους, το ΑΕγχΠ του κράτους μέλους αυτού ως κυριότερο στοιχείο (πρβλ. απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψεις 141 και 142).
- 112 Αφετέρου, όσον αφορά τη συνεκτίμηση της θεσμικής βαρύτητας του οικείου κράτους μέλους εντός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλιστεί ο αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας των κυρώσεων, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η οποία παρατίθεται στη σκέψη 94 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι η αναλογικότητα των οικονομικών κυρώσεων εκτιμάται υπό το πρίσμα της διαπιστωθείσας παράβασης καθώς και της ικανότητας πληρωμής του οικείου κράτους μέλους.
- 113 Δεύτερον, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως εξέθεσε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 35 των προτάσεών του, ο σκοπός που συνίσταται στον καθορισμό αρκούντως αποτρεπτικών κυρώσεων δεν απαιτεί κατ' ανάγκην να λαμβάνεται υπόψη η θεσμική βαρύτητα του οικείου κράτους μέλους εντός της Ένωσης.
- 114 Πράγματι, όπως επισήμανε, εν συνόψει, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 29 των προτάσεών του, η θεσμική βαρύτητα του οικείου κράτους μέλους εντός της Ένωσης είναι ανεξάρτητη από τα χαρακτηριστικά της επίμαχης παράβασης.
- 115 Ως εκ τούτου, η συνεκτίμηση της θεσμικής βαρύτητας του κράτους μέλους δεν είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα και η μεταβολή της τρέχουσας ή της μελλοντικής συμπεριφοράς του κράτους μέλους όσον αφορά τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων.

- 116 Υπό τις συνθήκες αυτές, με την επιφύλαξη της δυνατότητας της Επιτροπής να προτείνει οικονομικές κυρώσεις στηριζόμενες σε πλείονα κριτήρια, ώστε να καταστεί δυνατή, ιδίως, η διατήρηση εύλογης απόκλισης μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, πρέπει να ληφθεί ως βάση το ΑΕγχιΠ της Ελληνικής Δημοκρατίας, ως κυριότερο στοιχείο για την εκτίμηση της ικανότητας πληρωμής του κράτους αυτού, χωρίς να ληφθεί υπόψη η θεσμική βαρύτητα της Ελληνικής Δημοκρατίας η οποία εκφράζεται με τον αριθμό των ψήφων που διαθέτει το εν λόγω κράτος μέλος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προκειμένου να καθοριστούν κυρώσεις επαρκώς αποτρεπτικές και αναλογικές.
- 117 Εξάλλου, όσον αφορά την πρόταση της Επιτροπής να χρησιμοποιηθεί συντελεστής προσαρμογής 4,5, το εν λόγω θεσμικό όργανο δεν κατέδειξε τα αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων καθόρισε την τιμή του συντελεστή αυτού.
- 118 Ως προς την περιοδικότητα της χρηματικής ποινής, η Επιτροπή φρονεί ότι η ποινή αυτή πρέπει να είναι ημερήσια.
- 119 Πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα των ενεργειών ανάκτησης των επίμαχων ενισχύσεων.
- 120 Συναφώς, πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι οι ελληνικές αρχές έλαβαν ορισμένα μέτρα που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως βάση για την εκτέλεση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση. Ωστόσο, τα αποτελέσματα των μέτρων αυτών δεν είναι δυνατόν να επέλθουν αμέσως. Συνεπώς, δεν θα μπορέσει να επιτευχθεί σύντομα η πλήρης εκτέλεση της απόφασης 2014/539 και, συνακόλουθα, της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση.
- 121 Επομένως, η ενδεχόμενη διαπίστωση της παύσης της παράβασης μπορεί να γίνει μόνο μετά την πάροδο εύλογου χρονικού διαστήματος που να καθιστά δυνατή τη συνολική εκτίμηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.
- 122 Κατά συνέπεια, πρέπει να καθοριστεί μια εξαμηνιαία ποινή προκειμένου η Επιτροπή να έχει τη δυνατότητα να αξιολογήσει την πρόοδο των μέτρων εκτέλεσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης που θα επικρατεί στο τέλος της εν λόγω περιόδου.
- 123 Κατόπιν των ανωτέρω και βάσει της εξουσίας εκτιμήσεως που αναγνωρίζεται στο Δικαστήριο από το άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, πρέπει να επιβληθεί στην Ελληνική Δημοκρατία η υποχρέωση να καταβάλει στην Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 4 368 000 ευρώ ανά εξάμηνο καθυστέρησης στην εφαρμογή των μέτρων που απαιτούνται για τη συμμόρφωση προς την απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση, από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας απόφασης έως την ημερομηνία πλήρους εκτέλεσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση.

Επί του κατ' αποκοπήν ποσού

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 124 Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να προσδιορίσει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού διά του πολλαπλασιασμού ενός ημερήσιου ποσού επί τον αριθμό των ημερών εξακολούθησης της παράβασης.

- 125 Το θεσμικό όργανο προτείνει, για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπήν ποσού, την εφαρμογή του ίδιου συντελεστή σοβαρότητας και του ίδιου συντελεστή «n» με αυτούς που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της χρηματικής ποινής. Αντιθέτως, καθορίζει σε 1 039 ευρώ ανά ημέρα το βασικό ποσό. Σε αντίθεση με ό,τι προβλέπεται για τον υπολογισμό της χρηματικής ποινής, δεν εφαρμόζεται συντελεστής διάρκειας, για τον λόγο ότι η διάρκεια της παράβασης έχει ήδη ληφθεί υπόψη με τον πολλαπλασιασμό ημερήσιου ποσού επί τον αριθμό ημερών εξακολούθησης της παράβασης.
- 126 Επομένως, η Επιτροπή προτείνει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού να ισούται με το βασικό ποσό των 1 039 ευρώ πολλαπλασιαζόμενο επί τον συντελεστή σοβαρότητας (7) και τον συντελεστή «n» (0,51), ήτοι με το ποσό των 3 709,23 ευρώ, πολλαπλασιαζόμενο, με τη σειρά του, επί τον αριθμό των ημερών που θα έχουν παρέλθει από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση μέχρι την ημερομηνία εκτέλεσης από το κράτος μέλος των υποχρεώσεων του ή, σε περίπτωση μη εκτέλεσής τους, μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας απόφασης.
- 127 Η Ελληνική Δημοκρατία αντιτάσσει ότι το κατ' αποκοπήν ποσό που προτείνει η Επιτροπή δεν είναι προσαρμοσμένο στις συγκεκριμένες περιστάσεις και δεν είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 128 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που του απονέμεται στον συγκεκριμένο τομέα, το Δικαστήριο έχει την ευχέρεια επιβολής, σωρευτικώς, χρηματικής ποινής και κατ' αποκοπήν ποσού [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 163 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 129 Η επιβολή της υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού και ο καθορισμός του ύψους του ποσού αυτού πρέπει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποφασίζονται βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων που συνδέονται τόσο με τα χαρακτηριστικά της διαπιστωθείσας παράβασης όσο και με τη συμπεριφορά του κράτους μέλους το οποίο αφορά η διαδικασία που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 260 ΣΛΕΕ. Συναφώς, το άρθρο αυτό παρέχει στο Δικαστήριο ευρεία εξουσία εκτιμήσεως προκειμένου να κρίνει αν πρέπει να επιβάλει μια τέτοια κύρωση και, σε καταφατική περίπτωση, ποιο πρέπει να είναι το ύψος αυτής [απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Παράνομες ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία), C-576/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:202, σκέψη 164 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 130 Στην υπό κρίση υπόθεση, το σύνολο των νομικών και πραγματικών στοιχείων που συνδέονται με τη διαπίστωση της παράβασης αποτελεί ένδειξη περί του ότι για την αποτελεσματική πρόληψη ανάλογων μελλοντικών παραβάσεων των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης μπορεί να απαιτείται η λήψη αποτρεπτικού μέτρου, όπως είναι η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού.
- 131 Υπό τις περιστάσεις αυτές, εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, να καθορίσει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού ώστε αυτό να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο προς τη διαπραχθείσα παράβαση (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 156 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 132 Μεταξύ των κρίσιμων συναφώς παραγόντων περιλαμβάνονται, ιδίως, η σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παράβασης και το χρονικό διάστημα επί το οποίο εξακολούθησε η παράβαση από τη δημοσίευση της απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η τέλεσή της (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 157 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 133 Οι περιστάσεις της υπό κρίση περίπτωσης που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκύπτουν ιδίως από το σκεπτικό που εκτίθεται στις σκέψεις 97 έως 117 της παρούσας απόφασης σχετικά με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης καθώς και με την ικανότητα πληρωμής του συγκεκριμένου κράτους μέλους.
- 134 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, το κατ' αποκοπήν ποσό που οφείλει να καταβάλει η Ελληνική Δημοκρατία καθορίζεται, κατά δίκαιη εκτίμηση των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, σε 5 500 000 ευρώ.
- 135 Κατά συνέπεια, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 500 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 136 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί η Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα και διαπιστώθηκε η ύπαρξη παράβασης, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της απόφασης της 9ης Νοεμβρίου 2017, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-481/16, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:845), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 2) Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 4 368 000 ευρώ ανά εξάμηνο από τη δημοσίευση της παρούσας απόφασης έως την ημερομηνία πλήρους εκτέλεσης της απόφασης της 9ης Νοεμβρίου 2017, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-481/16, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:845).
- 3) Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 500 000 ευρώ.
- 4) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Arabadjiev

Ziemele

von Danwitz

Xuereb

Kumin

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Ιανουαρίου 2022.

Ο Γραμματέας
A. Calot Escobar

Ο Πρόεδρος
K. Lenaerts